

УДК 81'282 (476.7)

UDC 81'282 (476.7)

НЕКАТОРЫЯ СУАДНОСНЫЯ НАЗВЫ ДЗІКІХ ЖЫВЁЛ НА КАРТАХ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ДЫЯЛЕКТНЫХ АТЛАСАЎ БЕЛАРУСІ І ЧЭХІІ

SOME CORRELATING NAMES OF WILD ANIMALS IN THE MAPS OF NATIONAL DIALECT ATLASES OF BELARUS AND CZECH

Ю. В. Чарнякевіч,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры мовазнаўства
і лінгвадыдактыкі Беларускага
дзяржаўнага педагагічнага
ўніверсітэта імя Максіма Танка

Y. Charnykievich,
PhD in Philology,
Associate Professor of the Department
of Linguistics and Linguodidactics,
Belarusian State Pedagogical University
named after Maxim Tank

Паступіў у рэдакцыю 25.01.23.

Received on 25.01.23.

У артыкуле аналізуюцца лексічныя карты дзвюх асноўных лінгвагеаграфічных прац беларускіх і чэшскіх вучоных – Лексічны атлас беларускіх народных гаворак і *Český jazykový atlas* (Чэшскі лінгвістычны атлас). Лексічныя карты гэтых атласаў уяўляюць значную цікавасць для правядзення параўнальных даследаванняў беларускай і чэшскай моў. Аналіз карт, прысвечаных жывёльнаму свету (а менавіта, назвам дзікіх жывёл), выразна паказаў, што дыялектныя словы беларускай і чэшскай моў суадносяцца паміж сабой даволі значна, што праяўляецца не толькі на лексічным, але і на фанетычным і марфалагічным узроўнях. Па гэтай прычыне карты названых атласаў з'яўляюцца ўнікальнымі крыніцамі для вывучэння тых моўных працэсаў, якія адбываліся ў мінулым і адбываюцца ў славянскіх дыялектах да сённяшняга дня.

Ключавыя словы: дыялекты, дыялектная лексіка, лінгвагеаграфія, лінгвістычныя карты, атлас, Беларусь, Чэхія.

The article considers lexical maps of two main linguo-geographical works of Belarusian and Czech scholars – Lexical atlas of Belarusian folk dialects and *Český jazykový atlas* (Czech linguistic atlas). The lexical maps of these atlases are of significant interest for comparative studies of Belarusian and Czech. The analysis of the maps devoted to animal world (namely, wild animals names) has shown that dialect words of Belarusian and Czech are significantly correlating with each other, which is expressed not only on lexical but also on morphological level. For this reason, the maps of the above atlases are unique sources for studying those language processes that took place in the past and take place in Slavic dialects to nowadays.

Keywords: dialects, dialect vocabulary, linguistic geography, linguistic maps, atlas, Belarus, Czech.

Лінгвагеаграфічныя даследаванні апошніх гадоў як у Беларусі, так і ў іншых славянскіх краінах значна пашыраюць наяўную факталагічную базу і даюць багаты матэрыял для параўнальна-гістарычнага аналізу розных лексіка-семантычных груп і адзінак дыялектнага маўлення ў роднасных мовах. Асаблівае значэнне для славістыкі мае параўнанне дыялектнай лексікі тых славянскіх краін, якія не з'яўляюцца сумежнымі і чые мовы адносяцца да розных моўных груп, напрыклад, усходнеславянскай і заходнеславянскай. Па гэтай прычыне ў артыкуле аналізуюцца некаторыя найменні дзікіх жывёл, зафіксаваных у беларускіх і чэшскіх лінгвагеаграфічных выданнях, такіх як Лексічны атлас беларускіх народных гаворак (ЛАБНГ) і *Český jazykový atlas* (ČJA).

Мэта артыкула – паказаць суадноснасць некаторых найменняў дзікіх жывёл у гаворках Беларусі і Чэхіі. Як вядома, лексіка жывёльнага свету – гэта архаічны пласт праславянскай лексікі, таму важна прадэманстраваць, дзе і ў якіх дыялектах дзвюх розных славянскіх моў назвы дзікіх жывёл маюць праславянскае (а часам і праіндаеўрапейскае) паходжанне, а ў якіх яны былі запазычаны з той ці іншай мовы або маюць свае арыгінальныя найменні, узніклыя на аснове ўласнай словаўтваральнай базы. Усё гэта цалкам магчыма зрабіць з дапамогай разнастайных метадаў лінгвагеаграфічнага даследавання (арэальнага, параўнальна-гістарычнага, апісальнага) і з прыцягненнем для аналізу нацыянальных атласаў Беларусі і Чэхіі.

Такім чынам, у артыкуле прааналізаваны некаторыя лінгвістычныя карты, якія змяшчаюцца ў ЛАБНГ і прысвечаны найменням дзікіх жывёл, а таксама адпаведныя карты ў ČJA.

Крот – *krtek*, *krt*

Невялікая млекакормячая жывёла атрада насякомаедных (*Talpa europaea*) у беларускай дыялектнай мове называецца *крот* ці *лоўх*. Найменне *крот* пашырана ва ўсіх гаворках беларускай дыялектнай мовы, акрамя тэрыторыі паўднёва-заходняй Беларусі, дзе ўжываецца лексема *лоўх*. Акрамя таго, адзінкавы запіс слова *лоўх* быў зроблены на Гродзеншчыне. Таксама ў якасці адзінкавай формы даследчыкамі запісана найменне *точак* (у вёсцы Мясяцічы Пінскага раёна Брэсцкай вобласці) [2, с. 68; 5, карта 87, с. 56]. Апошняя з названых лексем, разам з падобным *тўчка*, утварае невялікі арэал на беларуска-ўкраінскім памежжы [6, карта 12, с. 125].

Што да чэшскай дыялектнай мовы, то тут прысутнічаюць іншыя лексемы. Літаратурнае *krtek* пашырана на ўсёй тэрыторыі ўласна чэшскіх гаворак (чэшскае *ceska skupina*), займае ўсю Багемію і заходнюю частку Маравіі, побач з больш рэдкімі словаўтваральнымі варыянтамі *krt* і *krtice*. І толькі на ўсходзе Чэхіі, у арэале сілезскіх і змешаных гаворках (чэшскае *slezská skupina, nařečne ruznorodé*) на мяжы з Польшчай адзначана слова *kret* [10, карта 26, с. 93–94].

Этымалогію слова *крот* выводзяць, звычайна, з праславянскага *krъtъ*. Але калі лічыць першасным значэннем гэтай лексемы 'той, хто рыецца ў зямлі, паглыбляецца ў зямлю', тады названае слова звязана з праславянскім *kryti*, якое мае дакладны адпаведнік у старажытна-прускай мове *krūt* 'падаць, апускацца' [9, том 5, с. 118–119]. Што да этымалогіі слова *лоўх*, то, хутчэй за ўсё, яно таксама паходзіць з праславянскага **rъxъ* < **pelsb(fb)* < **polsb(jь)*; сюды ж адносяць і словы *пялёсы*, *пялясы* 'з белымі палосамі на цёмным фоне'. Да таго ж, можна параўнаць слова *лоўх* з літоўскім *relė* і лацінскім *rele* 'мыш' < і.-е. **rel* 'сівы, белаваты (пра колер)', дапускаючы, што тут мае месца намінацыя паводле лысых вушных ракавін грызуноў [9, том 9, с. 309–310]. Акрамя таго, як адзначаюць даследчыкі, краты часам і апісваюць як мыш: «*Мыш така ў зэмле*» [3, с. 262].

Адметна, што ў беларускіх гаворках адзначана слова, цалкам тоеснае чэшскаму дыялектнаму *kret*. Так, слова *крэт* 'крот' зафіксавана збіральнікамі матэрыялаў для ЛАБНГ у пункце 47А – гэта вёска Азарычы Пінскага раёна Брэсцкай вобласці [5, карта 87, с. 56]. Хутчэй за ўсё, як у выпадку з чэшскім дыялектным *kret*, так і з палескім дыялектным *крэт* гаворка ідзе пра запазычванне з польскай мовы (параўнай польскае літаратурнае *kret*). Таксама тут можа назірацца характэрная для пераходных гаворак Брэсцкай вобласці мена о > э ў закрытых складах (*крот* – *крэт*, *стол* – *стэл*, *конь* – *кэнь* і пад.) [8, карта 4, с. 74].

Пацук, шчур – *potkan*, *krysa*

Найменні пацука (*Rattus*) у гаворках Беларусі даволі разнастайныя. Найбольш пашыранай з'яўляецца назва *пацук*. Часам гэтае найменне суіснуе побач з лексэмамі *крыса* (на ўсходзе) і *пац*, *бац*, *бацук*, *пуцак* (на захадзе краіны). І толькі на паўднёвым захадзе Беларусі, у арэале заходнепалескіх гаворак, гэтую жывёлу з сямейства мышыных называюць *шчур*. Таксама навукоўцамі зафіксаваны невялікі арэал лексемы *смалянка* (*смылянка*), што пашыраны на ўсходзе Віцебшчыны, на памежжы са Смаленскай вобласцю Расійскай Федэрацыі [2, с. 68–69; 5, карта 88, с. 56–57]. Гэтыя дадзеныя пацвярджаюцца і сучаснымі лінгвагеаграфічнымі даследаваннямі [8, карта 189, с. 167].

Адметна, што дзве з названых лексем – *пацук* і *шчур* – з'яўляюцца агульнавядомымі і нарматыўнымі ў беларускай літаратурнай мове, а ў мастацкай літаратуры выступаюць як стылістычныя сінонімы [2, с. 68–69].

Як мяркуюць даследчыкі, слова *шчур* пранікла ў гаворкі Беларусі пад уплывам польскай і ўкраінскай моў (параўнаеце польскае *szczur*, украінскае *щур*, *пацюк*). Што да лексемы *пацук*, то, як і ўкраінскае *пацюк*, яно адносіцца да агульнай ўсходнеславянскай ізагласнай вобласці, і, хутчэй за ўсё, мае беларуска-літоўскае паходжанне, а таксама, на думку некаторых даследчыкаў, з'яўляецца беларусізмам у польскай дыялектнай мове [7, с. 209–210]. У сваю чаргу, лексема *крыса* тэрытарыяльна звязана з усходняй дыялектнай зонай, а на тэрыторыю Беларусі заходзіць ускраіна суцэльнага ўсходнеславянскага арэала гэтай назвы – заходняй часткі арэала агульнарускай мовы [2, с. 68; 6, карта 13, с. 124–125].

Паходжанне слова *пацук* досыць цьмянае. Адно даследчыкі звязваюць яго з гукаперайманням, іншыя – з падзвіўнымі словамі. Таксама ёсць меркаванне, што слова *пацук* паходзіць ад праславянскай асновы *bat-* з першасным значэннем 'збіты, звалены', аналагічна з рускім *боровь*, якое ўтварылася ад *бороть* (назва ад парасят да пацукоў была перанесена паводле падабенства) [9, том 8, с. 242]. Што да слова *смалянка*, то яно ўтварылася ад *сма-ла*, *смаляны* і, відаць, першапачаткова мела значэнне 'чорны пацук'. У сваю чаргу, праславянскае **smola* ўтворана ад індаеўрапейскага караня *(s)*mel-* 'гарэць, тлець' [9, том 12, с. 207, 210].

Што да чэшскай мовы, то тут зафіксаваны шматлікія лексічныя і словаўтваральныя варыянты ў назве пацука, напрыклад, *němkyně* – *němka*, *roсна* – *ros* – *rocák*, *krysa* – *krysa*, а таксама акцэнталагічныя *potkán* – *potkan*. Да таго ж, акрамя аднаслоўных найменняў, у дыялектнай мове Чэхіі сустракаюцца і двухслоўныя: *německá myš*, *velká myš* [10, карта 29, с. 98–100].

Але ж найбольш выразна на тэрыторыі Чэхіі супрацьпастаўляюцца тры лексічныя арэалы: *němkyně* – *potkán* – *štur*. Слова *němkyně* распаўсюджана ў арэале ўласна чэшскіх гаворак (чэшскае *ceska skupina*), а ў гаворках Маравіі (чэшскае *stredomoravska*, *vychodomoravska skupina*) пашыраны варыянт *potkán*. На самым усходзе краіны, у арэале сілезскіх і змешаных гаворак (чэшскае *slezská skupina*, *pařečne ruznorodé*) на мяжы з Польшчай, бытуе слова *štur* [10, карта 29, с. 98–100].

Як бачна, беларускае дыялектнае *крыса* цалкам адпавядае чэшскаму дыялектнаму і літаратурнаму *krysa*, распаўсюджанаму, праўда, пераважна ў гарадскім маўленні Чэхіі [10, карта 29, с. 98–100]. Акрамя таго, на лексічным узроўні супастаўляюцца арэалы беларускага дыялектнага *шчур* і чэшскага дыялектнага *štur*, запазычаныя, хутчэй за ўсё, з польскай, а таксама пад уплывам украінскай мовы (у выпадку з беларускім дыялектным *шчур*, пашыраным у заходнім Палессі, на мяжы з Украінай).

Лятучая мыш, кажан – *netopýr*

Найменняў лятучай мышы (кажана) у беларускай дыялектнай мове даволі многа. Сярод іх пераважаюць назвы *кажан* (з варыянтамі *кожан*, *каржан*, *казан* і іншымі) і *лятучая мыш* (з варыянтамі *летуча мыш*, *літуца мыш*, *лятуца муш* і пад.). Названыя лексемы сустракаюцца на ўсёй тэрыторыі Беларусі, прычым часта абодва варыянты зафіксаваны ў адным і тым жа паселішчы. Усе астатнія найменні кажана, напрыклад, *шкурят* (*скурят*), *начніца*, *раменнік*, *палатнянік* адзначаюцца даследчыкамі нашмат радзей і кампактных арэалаў не ўтвараюць, што пацвярджаюць і сучасныя рэгіянальныя лінгвагеаграфічныя даследаванні [5, карта 86, с. 56; 8, карта 188, с. 166].

У чэшскай дыялектнай мове лятучая мыш (*Plecotus auritus*) пераважна называецца *netopýr* (з варыянтамі *netopr*, *nedopýr*, *netopýř* і іншымі). І толькі на ўскраінах Чэхіі адзначаны кампактныя, але параўнальна невялікія арэалы іншых найменняў, такіх як *letopýr* і *litopýř* (на поўдні) і *večerek* з варыянтамі *večeřálek*, *večeřalka*, *večeřátko* (на паўночным усходзе) [10, карта 30, с. 100–102].

Паводле этымалагаў, слова *мыш* паходзіць з праславянскага *mysь*. У сваю чаргу, *mysь* узыходзіць да індаеўрапейскага **mūs* 'мыш', якое выводзіць ад **meu-s-* 'красці' (параўнаце старажытна-індыскае *muṣṇāti*, *moṣati* 'красце', *moṣa* 'злодзей') [9, том 7, с. 122–123]. Што да слова *кажан*, дык гэта ўсходнеславянская форма, якую выводзіць ад лексемы *кожа* < *kozja* 'казіная скура' [9, том 4, с. 36; 9, том 5, с. 89]. Адметна, што ўкраінскае *кажán*, магчыма, з'яўляецца беларусізмам – як вынік пранікнення ў літаратурную ўкраінскую мову слова з акаючых гаворак (з поўначы Украіны) або фанетычным шляхам (асіміляцыя) [9, том 4, с. 36].

Як бачна, поўнаасцю суадносныя найменні кажана ў гаворках Беларусі і Чэхіі на картах нацыянальных атласаў адсутнічаюць. Разам з тым, трэба адзначыць, што беларускае дыялектнае *начніца* (*начніца*, *нычка*) можа мець пэўнае падабенства з чэшскім дыялектным *večerek* (*večeřálek*, *večeřalka*, *večeřátko*), бо згаданы найменні лятучай мышы ўтвораны аналагічна ад назвы пэўнага часу сутак (матывацыйная прыкмета – ноч і вечар адпаведна). Акрамя таго, сярод адзінкавых найменняў кажана ў чэшскай дыялектнай мове зафіксавана слова *mišák* "мыш", што мае падабенства з беларускім *лятучая мыш*. Таксама не варта забываць і тое, што слова *нетальір*, суадноснае з чэшскім літаратурным і дыялектным *netorúr*, даўно вядома ў беларускай мове і ўжываецца, у прыватнасці, у творах мастацкай літаратуры, хоць і даволі рэдка.

Ласіца, ласка – *lasička*, *lasice*

Сярод найменняў драпежнай жывёліны з сямейства куніцавых (*Mustela nivalis*) у беларускіх гаворках сустракаюцца *ласка*, *ласачка*, *падласка*, *ласіца*, *ласічка*, *падласіца* і некаторыя іншыя. Амаль на ўсёй тэрыторыі Беларусі пераважае лексема *ласіца*. Найменне *ласка*, якое, як і *ласіца*, з'яўляецца агульналітаратурнай нормай, шырока распаўсюджана на поўначы Беларусі, а таксама ў іншых рэгіёнах краіны, часта побач з *ласіца*. У паўднёва-заходняй Беларусі, у арэале заходнепалескіх гаворак, адзначаецца вытворнае *ласачка*, а *падласіца* пашырана пераважна ў паўднёва-ўсходняй частцы краіны, у арэале мазырскіх гаворак, а таксама на ўсходзе Магілёўскай вобласці. Што да слова *ласічка*, то яно зафіксавана толькі ў двух пунктах на тэрыторыі Беларусі (14А і 56 – вёсках Лоск Валожынскага раёна Мінскай вобласці і Малахоўцы Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці) і кампактнага арэала не ўтварае [5, карта 82, с. 55].

У чэшскай дыялектнай мове назіраецца іншая карціна – тут адзначаны тры вялікія арэалы наймення драпежнай жывёліны з сямейства куніцавых *Mustela nivalis*. Так, ва ўласна чэшскіх гаворках (чэшскае *ceska skupina*) у Багеміі і заходняй Маравіі пераважае лексема *lasička*, а ў паўночнай Багеміі распаўсюджана найменне *kolčava*. На ўсходзе краіны (у Сілезіі і ўсходняй Маравіі), у арэале сілезскіх і змешаных гаворак (чэшскае *slezská skupina*, *nařečne ruznorodé*) на мяжы з Польшчай бытуе словаформа *laska*. Акрамя таго, у дыялектнай мове Чэхіі сустракаюцца шматлікія словаўтваральныя (*lasice* – *lasička* – *laska*) і фанетычныя (*lasička* – *hlasička*, *laska* – *vlaska*) варыянты. Заўважым таксама, што ў літаратурнай чэшскай мове словы

lasička, *lasice* і *kolčava* з'яўляюцца сінонімамі [10, карта 28, с. 96–98].

Этымалагічна праславянскае *lasica* паходзіць, відаць, ад прыметніка *lasъ*, які захаваўся ў беларускім *-ласы*, напрыклад, *падласы* 'белабрухі', 'светла-карычневы', 'з белымі бакамі і грудзьмі', 'пярэсты'. Найбольш дакладна праславянскаму *lasъ* адпавядае латышкае *luōss* 'жоўта-шэры, бялявы', *lāsaīns* 'рабы, у крапінке' [1, с. 47; 9, том 5, с. 242–243]. Праўда, лічыць лексему *lasica* цалкам агульнаславянскай усё ж не выпадае, бо яна поўнаасцю адсутнічае ў балгарскіх дыялектах [4, с. 117].

Як вынікае з прыведзенага матэрыялу, беларускае дыялектнае і літаратурнае *ласіца* суадносіцца з чэшскім дыялектным і літаратурным *lasice* ды ўтварае адзіны вялікі агульнаславянскі арэал гэтага наймення (параўнай украінскае *ласіца*, рускае *ласіца*, польскае *lasica*, славацкае *lasica*, славенскае *lásica* і іншыя падобныя найменні ў славянскіх мовах) [6, карта 9, с. 124; 9, том 5, с. 242–243].

Што да яшчэ адной суадноснай лексемы, якая з'яўляецца літаратурнай у чэшскай мове і шырока распаўсюджана ў дыялектах Чэхіі – *ласічка*, то ў Беларусі, як ужо адзначалася вышэй, зафіксаваны толькі адзінкавыя выпадкі ўжывання слова *ласічка*. Хутчэй за ўсё, тут трэба гаварыць не пра запазычванне з чэшскай мовы і прысутнасць багемізму ў беларускай дыялектнай мове, а пра пэўны словаўтваральны варыянт, які не атрымаў шырокага распаўсюджвання ў гаворках Беларусі.

Такім чынам, можна зрабіць пэўныя **высновы**.

1. Нават невялікі аналіз найменняў дзікіх жывёл на картах нацыянальных лінгвістычных атласаў Беларусі і Чэхіі дае падставу гаварыць пра праславянскі (а ў некаторых выпадках – і пра індаеўрапейскі) характар названых лексічных адзінак, што яшчэ раз указвае на старажытнасць і архаічнасць лексікі жывёльнага свету. Таму і ЛАБНГ, і ЇСА з'яўляюцца ўнікальнымі крыніцамі для вывучэння славянскага дыялектнага кантынуума і тых моўных працэсаў, якія адбываліся ў старажытнасці і адбываюцца ў славянскіх дыялектах да сённяшняга дня.
2. Многія з прааналізаваных дыялектных лексем маюць вельмі высокую ступень падабенства і суадносяцца на словаўтваральным і фанетычным узроўнях (*kret* – *крэт*, *krýca* – *крыса*, *шчур* – *šťur*, *ласіца* – *lasice*, *ласічка* – *lasička*), нават нягледзячы на тое, што беларуская і чэшская мовы належаць да розных моўных груп (усходнеславянскай і заходнеславянскай). Гэта пацвярджае той факт, што лексічныя ізагласы не з'яўляюцца нечым выпадковым, індывідуальным і характэрным толькі для аднаго слова, яны паўтараюцца, і ў гэтай паўтаральнасці прасочваецца пэўная паслядоўнасць, якую лёгка заўважыць пры наяўнасці вялізнага і багатага моўнага матэрыялу, які даюць даследчыкам нацыянальныя лінгвістычныя атласы (ЛАБНГ і ЇСА).
3. Некаторыя з прааналізаваных лексем былі запазычаны ў дыялекты Беларусі і Чэхіі з польскай мовы (параўнай беларускае *шчур*, чэшскае *šťur* і польскае *szczur*; чэшскае *kret*, беларускае дыялектнае *крэт* і польскае *kret*). Таму падчас далейшага аналізу і суаднясення дыялектных найменняў дзікіх жывёл у маўленні хыхароў

Беларусі і Чэхіі варта прымаць пад увагу магчымае пасрэдніцтва польскай мовы і яе верагодны ўплыў як на беларускія, так і на чэшскія гаворкі.

4. Нягледзячы на дастаткова невялікую колькасць прыведзеных найменняў дзікіх жывёл, у прааналізаванай лексіцы ўдалося выявіць шэраг

беларусізмаў, якія пранікаюць у суседнія ўкраінскія (*кажэн*) і польскія (*пацук*) гаворкі з тэрыторыі Беларусі, што яскрава сведчыць пра беларускі моўны ўплыў на дыялекты не толькі ўсходнеславянскіх, але і заходнеславянскіх моў і дыялектаў.

ЛІТАРАТУРА

1. Бунько, Н. Асаблівасці паходжання назваў дзікіх жывёл у беларускіх гаворках / Н. Бунько // Роднае слова. – 2011. – № 11. – С. 48.
2. Грынавецкене, А. І. Свойскія і дзікія жывёлы / А. І. Грынавецкене, Ю. Ф. Мацкевіч, А. І. Чабырук // Лексічныя ландшафты Беларусі : жывёльны свет / І. Я. Яшкін [і інш.] ; навук. рэд. Ф. Д. Клімчук, І. Я. Яшкін. – Мінск, 1995. – С. 25–70.
3. Гура, А. В. Символика животных в славянской народной традиции / А. В. Гура. – М. : Индрик, 1997. – 912 с.
4. Керемидчиева, С. Болгарский лексический материал в Общеславянском лингвистическом атласе / С. Керемидчиева // Труды Института русского языка им. В. В. Виноградова. – М., 2016. – Вып. 8. – С. 115–135.
5. Лексічны атлас беларускіх народных гаворак : у 5 т. / Акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства ; пад рэд. М. В. Бірыла, Ю. Ф. Мацкевіч. – Мінск : Фонд фундамент. даслед. Респ. Беларусь, 1993–1998. – Т. 1 : Раслінны і жывёльны свет / Ф. Клімчук [і інш.] – 1993. – 160 с.
6. Общеславянский лингвистический атлас / Междунар. ком. славистов, Комис. общеславян. лингвист. атласа, АН СССР, Ин-т рус. яз. ; гл. ред Р. И. Аванесов. – М.: Наука, 1988. – 188 с. – (Серия лексико-словообразовательная ; вып. 1. Животный мир).
7. Снігірова, Н. А. Ізалеکсы польска-беларускай кантактнай зоны : з вопыту арэальнай інтэрпрэтацыі назоўнікавых утварэнняў з фармантамі -uk/-iuk / Н. А. Снігірова // Беларуска-польскія культурна-моўныя ўзаемадачынненні : ад гісторыі да сучаснасці : зб. навук. арт. / Нац. акад. навук Беларусі [і інш.] ; навук. рэд.: В. М. Курцова [і інш.]. – Мінск, 2016. – С. 203–217.
8. Чарнякевіч, Ю. В. Атлас гаворак паўночна-ўсходняй Брэстчыны / Ю. В. Чарнякевіч. – Мінск : Тэхналогія, 2009. – 255 с.
9. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы : у 14 т. / Акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства ; гал. рэд. В. У. Мартынаў, Г. А. Цыхун. – Мінск : Навука і тэхніка : Беларус. навука, 1978–2017. / Т. 4. К – Каята. / уклад. В. Д. Лабко [і інш.]. – 1988. – 328 с. ; / Т. 5. Каяць – Ліпянка / уклад. В. У. Мартынаў, І. І. Лучыц-Федарэц [і інш.]. – 1989. – 320 с. ; / Т. 7. Мгла – Немарнасць / уклад.: І. І. Лучыц-Федарац, Г. А. Цыхун. – 1991. – 315 с. ; / Т. 8. Н – П. / уклад. Г. А. Цыхун [і інш.]. – 1993. – 271 с. ; / Т. 9. Пе-пе-пе – Праснак / уклад. І. І. Лучыц-Федарэц [і інш.]. – 2004. – 367 с. ; / Т. 12. Свабода – Стэсам / уклад. Р. М. Малько, Г. А. Цыхун. – 2008. – 366 с.
10. Český jazykový atlas : v 5 č. / Akad. ved České Republiky, Ústavu pro jazyk český ; red. J. Balhar, P. Jančák. – Praha : Academia, 1992–2011. – Č. 2. / red. J. Balhar, P. Jančák. – 1997. – 507 s.

REFERENCES

1. Bun'ko, N. Asablivasci pahodzhannya nazvau dzikih zhyvyol u belaruskich gavorkah / N. Bun'ko // Rodnae slova. – 2011. – № 11. – S. 48.
2. Grynaveckene, A. I. Svojskiya i dzikiya zhyvyoly / A. I. Grynaveckene, Yu. F. Mackevich, A. I. Chabyruk // Leksichnyya landshafty Belarusi : zhyvyol'ny svet / I. Ya. Yashkin [i insh.] ; navuk. red. F. D. Klimchuk, I. Ya. Yashkin. – Minsk, 1995. – S. 25–70.
3. Gura, A. V. Simvolika zhivotnyh v slavyanskoj narodnoj tradicii / A. V. Gura. – M. : Indrik, 1997. – 912 s.
4. Keremidchieva, S. Bolgarskij leksicheskij material v Obshchესlavяnskоm lingvisticheskom atlase / S. Keremidchieva // Trudy Instituta russkogo yazyka im. V. V. Vinogradova. – M., 2016. – Vyp. 8. – S. 115–135.
5. Leksichny atlas belaruskich narodnyh gavorak : u 5 t. / Akad. navuk Belarusi, In-t movaznaustva ; pad red. M. V. Biryly, Yu. F. Mackevich. – Minsk : Fond fundament. dasled. Resp. Belarus', 1993–1998. – T. 1 : Raslinny i zhyvyol'ny svet / F. Klimchuk [i insh.] – 1993. – 160 s.
6. Obshchესlavяnskij lingvisticheskij atlas / Mezhdunar. kom. slavistov, Komis. obshchესlavяn. lingvist. atlasa, AN SSSR, In-t rus. yaz. ; gl. red R. I. Avanesov. – M.: Nauka, 1988. – 188 s. – (Seriya leksiko-slovoobrazovatel'naya ; vyp. 1. Zhivotnyj mir).
7. Snigirova, N. A. Izaleksy pol'ska-belaruskaj kontaktnej zony : z vopytu areal'noj interpretacyi nazounikavyh utvarenniyau z farmantam -uk/-iuk / N. A. Snigirova // Belarуска-pol'skiya kul'turnamounyya uzaemadachynenni: ad gistoryi da suchasnasci : zb. navuk. art. / Nac. akad. navuk Belarusi [i insh.] ; navuk. red.: V. M. Kurcova [i insh.]. – Minsk, 2016. – S. 203–217.
8. Charnyakevich, Yu. V. Atlas gavorak paunochna-ushkhodnyaj Brestchyny / Yu. V. Charnyakevich. – Minsk : Tekhnologiya, 2009. – 255 s.
9. Etymalogichny slounik belaruskaj movy : u 14 t. / Akad. navuk Belarusi, In-t movaznaustva ; gal. red. V. U. Martynau, G. A. Cyhun. – Minsk : Navuka i tekhnika : Belarus. navuka, 1978–2017. / T. 4. K – Kayata. / uklad. V. D. Labko [i insh.]. – 1988. – 328 s. ; / T. 5. Kayac' – Lipyanka / uklad. V. U. Martynau, I. I. Luchyc-Fedarec [i insh.]. – 1989. – 320 s. ; / T. 7. Mglа – Nemarnasc' / uklad.: I. I. Luchyc-Fedarec, G. A. Cyhun. – 1991. – 315 s. ; / T. 8. N – P. / uklad. G. A. Cyhun [i insh.]. – 1993. – 271 s. ; / T. 9. Pe-pe-pe – Prasnak / uklad. I. I. Luchyc-Fedarec [i insh.]. – 2004. – 367 s. ; / T. 12. Svaboda – Stesam / uklad. R. M. Mal'ko, G. A. Cyhun. – 2008. – 366 s.
10. Český jazykový atlas : v 5 č. / Akad. ved České Republiky, Ústavu pro jazyk český ; red. J. Balhar, P. Jančák. – Praha : Academia, 1992–2011. – Č. 2. / red. J. Balhar, P. Jančák. – 1997. – 507 s.